S. LAGERLÖF

CRVENDAČ

ZAGREB
KNJIŽARA Z. I V. VASIĆA
(V. VASIĆ I R. N. HORVAT)

SELMA LAGERLÖF

CRVENDAČ

KNJIŽARA Z. I V. VASIĆA U ZAGREBU
(V. VASIĆ I R. N. HORVAT)

CRVENDAĆ

Bijaše to u vrijeme kad je gospod Bog stvarao svijet, i kad nije stvorio samo nebo i zemlju nego i sve životinje i biljke, te im ujedno nadao i imena.

Ima iz onoga doba mnogo priča; a kad bismo ih sve poznavali, znali bismo također i razjašnjenje za sve na svijetu, što sada ne možemo razumjeti.

Bijaše se to dogodilo onda. Jednoga dana kad je naš Stvoritelj sjedio u raju i bojadisao ptice, nestalo je boje iz lončićâ našega Gospoda, te bi češljugarka ostala bez boje, da Gospod Bog nije sve kičice otro na njezinu perju.

Onda se dogodilo da je magarac dobio svoje duge uši, jer nije upamtio kakvo ime mu je dano. On je to zaboravio čim je učinio par koračaja izvan dohvata raja, i triput se je vraćao i pitao kako se zove, dok Gospod Bog nije postao malo nestrpljiv, te ga zgrabio za obje uši i rekao: — Tvoje je ime magarac, magarac, magarac!

I dok je tako govorio navukao mu je uši, da dobije bolji sluh te da upamti što mu se govori.

Toga se istog dana dogodilo da je bila kažnjena i pčela. Kad je naime pčela bila stvorena, počela je odmah sabirati med, a životinje i ljudi koji su osjetili kako slatko med miriše došli su i htjeli ga kušati. Ali je pčela htjela sve zadržati za se te je svojim otrovnim ubodima odgonila od sebe sve koji bi se približili saćama. To je Gospod Bog vidio i odmah je pozvao pčelu preda se te je kaznio. — Ja sam ti dao dar da sabireš med koji je najslađi od svega stvorenoga — reče Gospod, — ali ti time nisam dao pravo da budeš okrutna prema svome bližnjemu. Upamti to, svakiput kad ubodeš koga tko želi okusiti tvoj med, moraš umrijeti!

Ah da, tada se je dogodilo da je cvrčak postao slijep, a mrav izgubio svoja krila; tako se mnogo čudesnoga zbilo toga dana.

Naš je Gospod sjedio čitav dan blag i velik, te je stvarao i budio na život, a predvečer padne mu napamet da stvori jednu malu sivu ptičicu.

— Upamti da ti je ime crvendać! — reče Gospod ptici kad je bila gotova. I on je položi na svoj dlan te je pusti da odleti.

Ali kad je ptičica neko vrijeme letjela unaokolo te razgledala lijepi svijet na kome treba da živi, dobije volju da i sebe samu pogleda. Tada opazi da je sasvim siva, a grlo bijaše joj isto tako sivo kao i sve ostalo. Crvendać se je okretao, vrtio i ogledao u vodi, ali nije mogao na sebi otkriti nijednoga crvenog pera.

Tada poleti ptičica natrag Gospodu Bogu.

Gospod sjedio je na prijestolu, dobar i blag, a iz njegovih su ruku izlijetali leptiri što su lepršali oko njegove glave; golubice su gukale na njegovim ramenima, a iz tla unaokolo njega nicale su ruža, ljiljan i krasuljak.

Srce je maloj ptičici udaralo jako od straha, ali je ona ipak u lakom luku dolijetala sve bliže i bliže prema Gospodu Bogu te se napokon spusti na njegovu ruku.

Tada je upita Gospod Bog, kakve su joj želje.

— Ja bih te htjela tek nešto upitati — reče mala ptica.

— A što bi to htjela znati? — upita je Bog.

— Zašto da se zovem crvendać, kad sam sasvim siva od kljuna do repa? Zašto se zovem crvendać, kad ni jedno jedino crveno perce ne nazivam svojim? I ptičica je gledala moleći našega Gospoda svojim malenim crnim očicama te je otkrenula glavicu. Naokolo vidjela je gnjetlove, sasvim crvene ispod lake zlatne prašine, papige sa bogatim crvenim ovratnicima, pijetlove s crvenim krestama, a da ni ne govorimo o leptirima, zlatnim ribicama i ružama. I sasvim je prirodno pomislila, kako bi malo trebalo, tek jedna jedina mala kapljica boje na njezinim prsima, te bi ona bila lijepa ptica, a i ime bi joj pristajalo.

— Zašto da se zovem crvendać, kad sam sasvim siva? — upita ptičica ponovno i stane čekati da će joj Gospod Bog reći:

— Ah, prijatelju, vidim da sam sasvim zaboravio da tvoje grudno perje obojim crveno, ali pričekaj samo jedan časak, pa ću to učiniti.

Ali Gospod Bog samo se tiho nasmiješi i reče:

— Nazvao sam te crvendaćem, i crvendać ćeš se zvati, ali moraš sama nastojati da zaslužiš svoje crveno perje.

I uz te riječi digne Gospod Bog ruku i pusti ptičicu ponovno da odleti u svijet.

Ptica je vrlo zamišljena odletjela dolje u raj. Što bi tako mala ptičica, kaošto je ona, mogla učiniti, da si pribavi crveno perje?

Jedino što joj je palo na pamet bijaše to da si sagradi gnijezdo u jednom trnovu grmu. Ugnijezdila se između bodljika i gusta trnja. Činilo se kao da očekuje da će jedna ružina latica zapeti o njenu grlu te mu dati svoju boju.

•

Neizmjeran niz godina bijaše protekao od tog dana, koji bijaše najradosniji dan na zemlji. Od tog su vremena bile životinje kao i ljudi napustile zemaljski raj te se razasuli po cijelom svijetu. I ljudi su tako daleko doprli da su naučili obrađivati tlo i ploviti po moru, pribavili su si odjeće i nakite, da, oni su već odavna bili naučili da grade velike hramove i moćne gradove kao Tebu, Rim i Jeruzalem.

Tada svane nov dan, koji se nije dugo imao zaboraviti u povijesti zemlje, a ujutro toga dana sjedio je crvendać na jednom malom golom humku pred zidinama jerusalimskim i pjevao svojim mladima što su ležali u jednom malenom gnijezdu u niskom trnovu grmu.

Crvendać pričao je svojim mladima o onom divnom danu stvaranja svijeta i o davanju imena, kako je to svaki crvendać pričao svojoj djeci, od prvoga koji je čuo riječ Božju i izašao iz Božje ruke.

I gledajte — završi on žalosno — tako je mnogo godina prošlo od dana otkad je stvoren svijet, tako je mnogo ruža cvalo, tako je mnogo malih ptičica izašlo iz svojih jaja, tako mnogo da ih nitko ne može izbrojiti, ali crvendać je još uvijek malena, siva ptičica, i još mu uvijek nije uspjelo da si pribavi crveno perje.

Sitna mladunčad otvorila je širom svoje kljunove i zapitala, nijesu li njihovi predi pokušali da izvrše kakovo veliko djelo, da zadobiju neprocjenjivu crvenu boju.

— Mi smo svi učinili ono što smo mogli — reče mala ptica, ali nam nikome nije to pošlo za rukom. Već je prvi crvendać susreo jednom neku drugu pticu, koja mu je bila sasvim nalik, i on ju je počeo odmah takovom ljubavlju ljubiti da je osjetio kako mu grudi plamte. ‚Ah, pomisli on tada, sad razumijem: dragi Bog želi da ja tako jako ljubim da se moje perje od ljubavnog žara što se budi u mom srcu, oboji crveno.' Ali mu nije uspjelo, kao što to

nije uspjelo ni svima iza njega, i kaošto to neće uspjeti ni vama.

Sitna mladunčad zacvrkuta žalosno; već su počeli žaliti za tim, da crvena boja neće resiti njihova mala pahuljasta grla.

— Mi smo polagali nadu i u pijev — reče stara ptica govoreći otegnutim glasom. — Već je prvi crvendać pjevao tako, da su mu se grudi nadimale od oduševljenja, i on se opet usudio nadati. Ah, mislio je on, radost pjevanja što boravi u mojoj duši, obojiće crveno moje perje. No on se prevario kaošto su se prevarili svi iza njega, i kaošto ćete se prevariti i vi.

Opet se čulo žalobno pijukanje iz gološavih grla mladunčadi.

— Polagali smo nade i u našu hrabrost i smionost — govorila je ptica. — Već se je prvi crvendać hrabro borio s ostalim pticama, a grudi su mu gorjele od bojnog zanosa. Ah, mislio je on, moje će se perje obojiti crveno od želje za bojem, što plamti u mojem srcu. Ali i on je nastradao, kaošto ćete nastradati i vi.

Sitni mladi zapijukali su junački, da će ipak pokušati dobiti nagradu za kojom čeznu, ali im stara ptica odgovori žalosno, da je to nemoguće. Čemu se mogu oni nadati, kad toliki odlični pređi nijesu postignuli cilja? Što mogu oni više učiniti nego ljubiti, pjevati i boriti se? Što mogu...

Ptica zapne u pola riječi, jer je kroz jedna vrata jerusalimska dolazilo mnoštvo svijeta, a čitava je ta rpa jurila prema brežuljku, na kojem je ptica savila svoje gnijezdo.

Bijahu tu jahači na ponosnim konjima, ratnici s dugačkim kopljima, krvnici s čavlima i čekićima, bijahu tu svećenici koji su stupali dostojanstvenim koracima, i suci, zaplakane žene, a izpred sviju tih rulja podivljala naroda, grozna urlajuća rpa probisvijeta.

Malena siva ptičica sjedila je dršćući na rubu svojega gnijezda. Bojala se svaki čas, da će maleni trnov grm biti zgažen, a njezini sitni mladi ubijeni. — Pazite — dovikivala je ona malim nezaštićenim mladima — skupite se u gustu rpu i budite mirni! Evo dolazi konj i prolazi upravo preko nas. Evo, sad opet dolazi jedan ratnik sa sandalama obijenima željezom! A sada opet juri ovamo čitava divlja rulja.

Najedamput prestane ptica sa svojim opomenama, te postane tiha i mirna. Gotovo je zaboravila na pogibao u kojoj se nalazila.

Iznenada skokne dolje u gnijezdo i raširi svoja krila iznad svojih mladih.

— Ne, to je previše strašno — reče ona. — Ja neću da vi to vidite — tu su tri zločinca što treba da budu razapeti na križ.

I ona raširi prestrašeno krila tako da mladi nisu mogli ništa vidjeti. Oni su tek razabirali gromke udarce čekićem, jaukanje i divlju riku naroda.

Crvendać je pratio cijeli taj prizor očima koje su

se širile od strave. Nije mogao da odvrati pogled od onih triju nesrećnika.

— Kako su ljudi okrutni! — reče ptica iza nekog vremena. — Nije im dosta da te jadne stvorove pribijaju na križ, ne, nego su na glavu jednoga od njih nabili krunu iz oštra trnja.

— Vidim da je trnje izranilo njegovo čelo i da teče krv — nastavi ona. A taj je čovjek tako lijep i gleda tako blagim pogledima oko sebe, da bi ga svatko morao ljubiti. Meni je kao da mi oštrica koplja prolazi kroz srce, kad ga vidim kako trpi.

I mala ptica počela je osjećati sve veću samilost sa onim što bijaše okrunjen trnjem. — Da sam moj brat orao — pomisli ona, — istrgnula bi čavle iz njegovih ruku i svojim bi jakim pandžama razagnala sve ove ljude koji ga muče.

Ona je vidjela kako kaplje krv na čelo razapetoga i nije više mogla izdržati u svojem gnijezdu.

Ako i jesam tek malena i slaba, ipak moram učiniti nešto za ovoga jadnog patnika — mislila je ptica, te je ostavila svoje gnijezdo i poletjela opisujući iznad razapetoga široke krugove.

Ona je obletjela nekoliko puta oko njega, a da se nije usuđivala približiti, jer bijaše tek plaha malena ptičica koja se nije nikad usudila približiti čovjeku. No malo pomalo skupi hrabrosti, prileti sasvim blizu, te izvuče svojim kljunom jedan trn koji je bio prodro u čelo razapetoga.

Ali dok je to činila, padne jedna kapljica krvi razapetog na grlo ptičice. Ta se brzo razlije i oboji joj sve ono maleno, nježno perje na prsima.

Kad se je ptica opet vratila u svoje gnijezdo, doviknu joj njezini mladi:

— Tvoje su grudi crvene, tvoje je perje crvenije od ruža!

— To je tek jedna kapljica krvi sa čela onoga jadnog čovjeka — reče ptica. — Nje će nestati čim se okupam u kojem potoku ili u kakom bistrom izvoru.

Ali kolikogod se mala ptičica kupala, crvene boje s njezina grla nije nestalo, a kad su joj mladi poodrasli, sjala je i s njihova perja na grudima boja crvena poput krvi, kaošto se sjaju prsa i grlo svakog crvendaća sve do dana današnjega.

SPASITELJ I SV. PETAR

Bijaše to u ono doba, kad su naš Gospodin i sveti Petar upravo došli u raj, pošto su kroz mnogo godina žalosti putovali po svijetu i mnogo toga prepatili.

Možemo misliti da je to bila velika radost za svetog Petra. Možemo misliti i to da je nešto sasvim drugačije sjediti na vrhu raja te gledati naokolo po svijetu, nego kao prosjak lutati od praga do praga. Bijaše druga stvar hodati po vrtovima raja, nego lutati po svijetu i ne znati, hoće li se za olujne noći naći zaklonište ili će se morati dalje putovati napolju po cesti, u zimi i mraku.

Mora se samo pomisliti na to kakovo je to moralo biti veselje iza takova puta napokon stignuti na pravo mjesto. On nije mogao biti uvijek tako siguran, da će se sve to dobro svršiti. On nije mogao drugo nego da katkada posumnja i bude nemiran, jer sveti Petar, taj jadnik, nije mogao gotovo shvatiti čemu to služi da oni provode tako težak život, kad je naš Gospod i Spasitelj gospodar svijeta.

A sad ne će više nikada da ga spopadne čežnja i da ga muči. Lako se može vjerovati, da je radi toga bio sretan.

Sad bi se bio mogao gotovo i smijati tome, koliko su žalosti on i naš Gospod morali pretrpjeti i sa kako malim su se morali zadovoljavati.

Jednom, kad im je bilo tako loše te je mislio da to ne će moći dulje podnositi, uzeo ga je naš Gospod sa sobom i počeo se s njime verati uz jedan visoki brijeg, a da mu nije rekao kakova posla imadu gore.

Prolazili su pokraj gradova što su ležali na podnožju brda, i pokraj dvoraca koji su se nalazili više gore. Bijahu prošli pokraj seljačkih imanja i planinskih kolibica te su ostavili iza sebe kamenu spilju posljednjeg drvodjelje. Bijahu napokon prispjeli onamo, gdje je brdo bilo golo, bez biljki i drveća, i gdje si je neki pustinjak bio sagradio kolibicu, da pritekne u pomoć putnicima koje stigne nevolja.

Tada su prolazili preko snježnih poljana gdje su spavali svisci, te su stigli gore sve do divljih ledenih gromada, do kojih jedva može da dođe kozorog.

Tamo gore našao je naš Gospod jednu malu ptičicu s crvenim grudima, koja je smrznuta ležala na ledu, te je tu malenu češljugarku dignuo i spremio je. I sveti Petar se sjećao da je bio radoznao hoće li ta ptica biti njihov ručak.

Bijahu prevalili velik komad puta preko kliskih ledenjaka, te se svetom Petru gotovo činilo da nisu nikad bili tako blizu carstvu mrtvih, jer ih je obavijao smrtno ledeni vjetar i mrtvački tamna magla, a nadaleko i široko nije se nalazilo ništa živo. Pa ipak, nisu bili više dospjeli nego do sredine brda. Tada je on zamolio Spasitelja da se smije vratiti.

— Još ne — reče naš Gospod, — jer ti želim pokazati nešto, što će ti dati snagu da podnosiš sve brige.

I oni su kroz maglu i zimu putovali dalje, sve dok nisu stigli do jedne neizmjerno visoke stijene, koja im nije dala da idu dalje.

— Taj se zid prostire naokolo brda — reče naš Gospod, — i ne možeš ga ni na kojem mjestu prijeći. A ne može također nijedan čovjek vidjeti ništa od

onoga, što leži iza njega, jer ovdje počinje raj i tu gore uz čitavo brdo stanuju blaženi mrtvi.

Tada sveti Petar nije mogao a da ne učini nepovjerljivo lice. — Tamo unutra nije mrak i zima kao ovdje — reče naš Gospod, nego je tamo jasan sjaj sunca i zvijezda — Ali sveti Petar mu nije mogao povjerovati.

Tada uzme naš Gospod onu malu ptičicu, što ju je bio našao na snježnoj poljani, nagne se natrag te je baci preko zida tako da je pala u raj.

I odmah zatim začuje sveti Petar zanosno i veselo cvrkutanje, prepozna pijev češljugarke, te se veoma začudi. On se obrati našem Gospodu i reče: — Daj da pođemo opet na zemlju i da podnosimo sve što se mora podnositi, jer sad vidim da si govorio istinu, i da ima jedno mjesto na kojemu život nadvladava smrt.

I oni bijahu pošli nizbrdo i započeli svoje putovanje iznova.

Onda nije sveti Petar mnogo godina vidio više ništa od raja, nego je samo obilazio naokolo i čeznuo za zemljom iza zida. A sad je bio napokon tamo te nije trebao više čeznuti, nego je punim šakama mogao čitav dan grabiti radost iz izvora koji nikad ne presahne.

Ali sveti Petar bijaše jedva četrnaest dana u raju, kad se desilo da je jedan anđeo došao pred Boga, koji je sjedio na svom prijestolu, sedam se puta pred njim poklonio i rekao da se morala svetom Petru dogoditi neka teška nesreća. On ne će ni jesti ni piti, a oči su mu crvene kao da nekoliko noći nije spavao.

Čim je naš Gospod to čuo, digne se i pođe da potraži svetog Petra.

Nađe ga daleko, na krajnjoj granici raja. Ležao je na tlu, kao da je previše umoran a da bi mogao stajati, a svoje je odijelo razderao i glavu posuo pepelom.

Kad je naš Gospod vidio njega tako žalosna, sjedne pokraj njega na zemlju te mu stane govoriti, kao što

je radio onda dok su još prolazili kroz nevolje ovog svijeta.

— Što ti zadaje toliko žalosti, sveti Petre? — reče naš Gospod. Ali je bol tako ovladala svetim Petrom, da nije mogao ništa odgovoriti.

— Što ti zadaje toliko žalosti sveti Petre — upita ponovno Gospod. Kad je Spasitelj ponovio svoje pitanje, skine sveti Petar s glave svoju zlatnu krunu te je baci Bogu pred noge, kao da želi reći da odsad ne želi imati više nikakova udjela u njegovoj časti i veličanstvu.

Ali Gospod je dobro razumio da je sveti Petar tako očajan te ne zna što radi, te se zato nije na nj razljutio. — Ti mi napokon moraš reći što te muči — reče on isto tako blago kao prije, ali s još više ljubavi u svom glasu.

Ali sada skoči sveti Petar, te naš Gospod vidi da on nije samo žalostan nego i ljutit.

— Želim da mi dadeš otpust iz tvoje službe. Ja ne mogu više nijednoga dana ostati u raju.

Ali naš Gospod kušao je da ga smiri, kao što je to morao raditi često prije, kad bi se sveti Petar razljutio.

— Ja te doista ne ću priječiti da odeš, ali najprije mi moraš reći, što ti se ovdje ne sviđa.

— Mogu ti kazati, da sam očekivao bolju nagradu, kad smo nas dvojica podnosili dolje na zemlji svakovrsne jade — reče sveti Petar.

Naš Gospodin spozna da je duša svetoga Petra ispunjena gorčinom, ali nije prema njemu osjećao nikakove srdžbe.

— Ja ti kažem da si slobodan, te možeš otići kud te volja — reče on, — ali mi moraš prije reći što te žalosti.

Tada napokon ispripovjedi sveti Petar zašto je nesretan.

— Imao sam staru majku, i ona je pred nekoliko dana umrla.

— Sad znam što te muči — reče naš Gospod. — Ti patiš što tvoja majka nije došla ovamo u raj.

— Tako je — reče sveti Petar, i u isti čas ga tako svlada bol da je počeo jaukati i plakati.

— Ja ipak mislim da sam zaslužio, da bi ona smjela doći ovamo.

Ali kad je naš Gospod saznao, zašto se sveti Petar žalosti, rastuži se također i on, jer majka svetog Petra nije bila takova, da bi mogla doći u raj. Ona nije nikad ni na što drugo mislila, nego da skuplja novce, a siromasima koji bi dolazili pred njena vrata nije nikada dala ni prebijene pare, ni zalogaja kruha. Ali je naš Gospod dobro razumio. Sveti Petar nije mogao nikako razumjeti, da je njegova majka bila tako škrta da ne bi mogla doći u raj.

— Sveti Petre — reče on, — kako ti znaš, da bi se tvoja majka kod nas osjećala srečnom?

— Evo, to govoriš samo za to da me ne moraš saslušati, — reče Petar. — Tko se ne bi u raju osjećao sretnim?

— Onaj koji ne osjeća radosti nad radošću drugih, taj ovdje ne može biti sretan — reče naš Gospod Bog.

— Tada ima ovdje još i drugih osim moje majke koji ne spadaju u raj — reče sveti Petar, a Bog osjeti, da time misli njega.

I on bijaše teško ražalošćen, što je svetog Petra snašla tako teška bol, da nije više znao što govori. Ostao je neko vrijeme stajati i čekao je, neće li sveti Petar požaliti i uvidjeti, da njegova majka ne spada u raj, ali on nije nikako htio doći k pameti.

Tada pozove naš Gospod preda se jednog anđela te mu zapovjedi da pođe dolje u pakao te da dovede sa sobom gore u raj majku svetog Petra.

— Daj da također i ja vidim, kako je dovodi gore — reče sv. Petar.

Naš Gospod uzme svetog Petra za ruku te ga povede napolje do jedne klisure, koja se je na jednoj strani spuštala uspravno i strmo. I on mu pokaže

kako se mora tek sasvim malo nagnuti preko ruba, da vidi upravo dolje u pakao.

Kad je sveti Petar pogledao dolje, nije mogao ispočetka razabrati ništa, kao da je pogledao u kakav bunar. Bijaše kao da se otvorilo jedno beskrajno, crno ždrijelo ispod njega. Prvo što je tek nejasno mogao razabrati bijaše anđeo koji se već bio spremio

na put u ponor. Vidio je kako taj bez svakog straha hiti dolje u mrak, te je samo slabo raskrilio krila, da ne padne previše naglo.

Ali kad je sveti Petar priviknuo svoje oči malo na to, počeo je vidjeti sve više i više; napokon je shvatio, da raj leži na jednom okruglom brdu, koje okružuje široka provajlija, a na dnu toga ponora imaju prokleti svoja sjedišta. Vidio je kako je anđeo neko vrijeme padao i padao, a da nije stignuo dolje u dubinu. Bilo ga je sasvim strah poradi toga, što je taj put tako dugačak.

— Samo da može opet s mojom majkom doći ovamo gore — reče on.

Spasitelj je samo velikim žalosnim očima pro-

matrao svetoga Petra. — Nema tereta, koji moj anđeo ne bi mogao dignuti.

A anđeo se spuštao tako duboko dolje u ponor, da tamo nije više mogla doprijeti nijedna sunčana zraka, nego su ondje vladale crne sjene.

Ali sad se pričinilo, kao da je anđeo svojim letom unio onamo malo vedrine i svjetlosti tako da je svetom Petru bilo moguće razabrati, kako tamo dolje izgleda.

Bijaše to beskrajna, crna, kamena pustinja. Oštre, šiljate hridine pokrivale su čitavo tlo, a između njih odrazivale su se mlake crne vode. Tu se nije nalazila nijedna zelena travčica, nijedno drvo, nikakav znak života.

Ali posvuda na oštre klisure bijahu se popeli prokletnici. Visjeli su na šiljcima klisura, na koje se bijahu popeli u nadi, da će se moći spasiti iz ponora, a kad su uvidjeli, da ne mogu nikamo stignuti, ostali su tamo gore okamenjeni od očaja.

Sveti Petar vidio je nekoje od njih, kako sjede ili leže, a ruke su im ispružene od vječite čežnje, a oči nepomično upravljene gore. Drugi su opet sakrili rukama lice, kao da ne moraju gledati beznadne strahote oko sebe. Bijahu svi nepomični, i nijedan se od njih nije kretao. Nekoji su ležali, a da se nijesu ni maknuli, u mlakama, te nisu ni pokušavali da izađu iz njih.

Najgroznije bijaše to, što ih je bilo tako mnogo. Činilo se kao da se dno ponora ne sastoji ni iz čega drugoga nego iz tjelesa i glava.

I svetog je Petra svladao nov nemir. — Vidjećeš, on je neće naći — reče on našem Gospodu. A Bog ga je gledao istim onim tmurnim pogledom kao i prije. On je dobro znao, da se sveti Petar ne mora uznemirivati poradi anđela.

Ali svetom se Petru još uvijek činilo, kao da anđeo ne može odmah naći njegovu majku između velikog mnoštva prokletnika. Raširio je krila i lebdio iznad ponora, dok ju je tražio.

Najednom opazi jedan od prokletnika anđela, i on skoči, ispruži k njemu ruke i klikne: — Uzmi me sa sobom, uzmi me sa sobom!

Tada najednom prodre život u čitavu onu rpu. Svi oni milijuni što su očajavali dolje u paklu, skoče u isti čas, uzdignu ruke i zazovu anđela, da ih odvede gore u blaženi raj.

Njihovi su povici dopirali sve gore do našeg Gospoda i svetoga Petra, a njima su srca uzdrhtala od bola kad su to čuli.

Anđeo je lebdio visoko iznad prokletnika, ali dok je plovio ovamo i onamo, da otkrije onu koju je tražio, jurili su svi za njim, da se činilo kao da ih mete vijavica.

Napokon je anđeo opazio onu, koju je morao dovesti sa sobom. On sklopi krila na leđima te se spusti dolje kao strelica. A sveti Petar klikne od radosnog čuda, kad je vidio kako rukom obuhvate njegovu majku te je uzdiže.

— Blagosloven Ti, koji mi dovodiš majku! — reče on.

Gospod Bog položi kao u nekoj opomeni svoju ruku na rame svetoga Petra, kao da ga želi spriječiti da se ne veseli prerano.

Ali svetomu Petru nije mnogo manjkalo, te bi se bio rasplakao od veselja, jer mu je majka spasena, i on nije mogao shvatiti da ih može još nešto rastavljati. A još veće veselje činilo mu je kad je vidio da su neki prokletnici kakogod je anđeo bio brz dok je dignuo njegovu majku, ipak bili još brži tako da su se na onu koja je morala biti izbavljena objesili, da zajedno s njom budu odvedeni u raj.

Bijaše ih se otprilike dvanaest objesilo na staru ženu, a sveti je Petar mislio da će za njegovu majku biti velika čast, ako tolikim nevoljnicima pomogne da se riješe prokletstva.

Ni anđeo nije uradio ništa da ih u tom spriječi. Činilo se da ga teret nimalo ne tišti, jer se samo

uspinjao i uspinjao, a krilima nije kretao teže nego da nosi u nebo kakovu mrtvu ptičicu.

Ali je uto sveti Petar vidio kako je njegova majka počela od sebe otkidati nevoljnike, koji su se objesili o nju. Ona je grabila njihove ruke te ih je otkidala od sebe, tako da se jedan za drugim rušio dolje u pakao.

Sveti je Petar mogao čuti kako su molili i zaklinjali je, ali se činilo da starica ne može podnijeti da itko osim nje postane blažen. Ona se oslobađala jednoga za drugim te ih je puštala da se ruše dolje u propast. I dok su se rušili, čitav se je prostor ispunjao jaukanjem i kletvama.

Tada povikne sveti Petar te zamoli svoju majku neka ipak pokaže smilovanje, ali ona nije htjela ništa čuti, nego je nastavljala kaošto bijaše započela.

I sveti je Petar vidio kako anđeo sve polaganije i polaganije leti, što mu teret postaje lakši. I svetog Petra pograbi sada takav strah da ga noge više nijesu mogle nositi, i on je morao pasti na koljena.

Napokon je preostala tek jedna jedina duša koja se čvrsto držala majke svetog Petra. Bijaše to jedna mlada žena, koja joj se ovjesila o vrat te je tik uz njezino uho molila i zaklinjala, da je pusti zajedno sa sobom u blaženi raj.

Uto je već anđeo sa svojim teretom došao tako daleko, da je sveti Petar ispružio ruke, da primi svoju majku. Činilo mu se, da anđeo mora još samo nekoliko puta udariti krilima da dopre gore do brijega. Ali tada anđeo najedamput smiri svoja krila, a lice mu postane tmurno kao noć.

Sada je naime stara žena ispružila ruke natrag, zgrabila onu drugu što joj je visjela na vratu za ruke, te je kidala i trgala, dok joj nije uspjelo da rastavi ovijene ruke, tako da se je oslobodila i od posljednje.

Kad je ta nesretnica pala, spustio se anđeo nekoliko hvati niže, te se činilo kao da više ne može podignuti krila.

Veoma žalosna pogleda gledao je dolje na staru ženu, njegov zahvat oko njezina tijela popusti, i on je pusti da padne, kao da je sada kad je ostala sama pretežak teret za njega.

Tada se jednim jedinim udarcem krila uzdigne gore u raj.

Ali sveti je Petar ostao dugo ležati na istome mjestu te je jecao, a naš Gospod stajao je tiho pokraj njega.

— Sveti Petre — reče napokon Bog, — nikad ne bih bio mislio da ćeš tako plakati, pošto si došao u raj.

Onda uzdigne stari sluga Božji svoju i glavu i odgovori: — Kakav je to raj u kojem slušam jauk svojih najmilijih i vidim muke drugih ljudi?

Ali lice našeg Gospoda zamrači se od velike boli. — Što bih ja radije, nego da vam svima priredim raj same puste sreće — reče on. — Ne shvaćaš li, da sam za to pošao dolje k ljudima i njih naučao, da ljube svoga bližnjega kao sami sebe. Dogod to ne budu činili, neće biti slobodna mjesta ni na nebu ni na zemlji, gdje ih ne bi dostigla bol i žalost.

SVETI PLAMEN

I.

Pred mnogo mnogo godina, onda kad je grad Firenca tek pred kratko vrijeme postao republikom, življaše tamo jedan čovjek koji se zvao Raniero di Ranieri. On bijaše sin jednog oružara, te je bio izučio zanat svoga oca, ali ga baš nije osobito rado vršio.

Taj Raniero bijaše vrlo jak čovjek. Govorilo se da on teški željezni oklop isto tako lako nosi kao što drugi nosi svilenu košulju. Bijaše on još mlad čovjek, ali je već bio pokazao mnogo dokaza svoje snage. Jednom se je nalazio u nekoj kući gdje su na tavan spremili žito. Ali tamo gore bijaše nakrcano previše žita, te se je, dok se Raniero nalazio u kući, prebila jedna od krovnih greda, i zamalo bi se bio srušio čitav krov. Tada bijahu pobjegli svi osim Raniera. On je uzdignuo ruke i upirao ih o strop sve dotle, dok nijesu ljudi donijeli grede i kolce, da ga podupru.

Govorilo se o Ranieru još i to, da je najhrabriji čovjek, što ga je ikad bilo u Firenci, te da mu nikad nije dosta boja. Čim začuje s ceste bilo kakovu buku, hrli iz svoje radionice nadajući se da je nastala tučnjava u kojoj će moći i sam sudjelovati. On se isto tako rado borio sa priprostim seljacima kao i sa željezom oklopljenim vitezovima, samo za to, da može mač povući iz korica. Srtao je u boj kao bjesomučan ne brojeći svoje protivnike.

Nu Firenca ne bijaše u to vrijeme osobito moćna. Stanovništvo sastojalo se većim dijelom od prelaca i tkalaca, a ti nisu željeli ništa drugo, nego da u miru obavljaju svoj posao. Bilo je tu dosta čvrstih momaka, ali oni nisu imali volje za boj, nego im se činilo da je veća čast ako u njihovu gradu vlada bolji red nego igdje drugdje. Raniero se često tužio na to što nije rođen u zemlji gdje vlada kralj koji sakuplja oko sebe hrabre ljude, te je govorio da bi se tada bio popeo do visokih časti i dostojanstava.

Raniero govorio je mnogo i glasno, bio je okrutan prema životinjama i grub sa svojom ženom. Nije bilo dobro s njime živjeti. Bio bi on lijep čovjek, da nije imao preko lica nekoliko dubokih brazgotina koje su ga iznakazile. Bio je brz u odlukama, a u načinu postupanja velik, premda često i nasilan.

Raniero imao je za ženu Frančesku, koja je bila kći Jakopa degli Uberti, mudra i moćna čovjeka. Jakopo nije rado pristao na to da dade svoju kćerku takvom kavgadžiji kao što je Raniero, nego se je toj ženidbi opirao kakogod dugo je mogao. Ali Frančeska ga je prisilila da popusti, jer je rekla da se neće nikad udati ni za koga drugoga. Kad je Jakopo napokon pristao, reče Ranieru: — Čini se da sam čuo, da ljudi kao što si ti ljubav žene lakše zadobiju nego zadrže. Zato želim da mi zadaš jedno obećanje: ako bi moja kći provodila kod tebe tako težak život, da bi se htjela vratiti natrag k meni, ne smiješ je nikada u tom priječiti. — Frančeska je govorila da nije potrebno zadavati takovo obećanje, jer ona

Raniera toliko voli da je ne može od njega ništa rastaviti. Ali Raniero zadao je obećanje odmah. — Možeš biti uvjeren, Jakopo — rekao je on, — da neću pokušati zadržavati ženu koja mi želi pobjeći.

Frančeska se sada preselila k Ranieru, i među njima bijaše sve dobro. Kad su bili oženjeni nekoliko dana, padne Ranieru na pamet da se vježba u gađanju u cilj. Nekoliko je dana gađao u jednu ploču što je visjela na nekom zidu; doskora postao je vrlo spretan, te bi svaki puta pogodio u sredinu. Napokon je ipak htio pokušati da gađa u jedan teži cilj. Stao se ogledavati za nečim prikladnim, ali nije otkrio ništa osim jedne jarebice što je sjedila u kavezu nad dvorišnim vratima. Ptica pripadala je Frančeski, i ona ju je vrlo voljela; ali je Raniero ipak poslao onamo jednog slugu, da otvori krletku, te je pucao u pticu kad se dignula u zrak.

Činilo mu se da je dobro pogodio, te se je time hvalio pred svakim tko je htio slušati.

Kad je Frančeska saznala, da je Raniero ubio njezinu pticu, problijedila je i čudno ga pogledala. Čudila se da je mogao učiniti nešto, što mora njoj zadati boli; ali ona mu je odmah oprostila i voljela ga isto kao prije.

I opet je neko vrijeme bilo sve dobro.

Ranierov tast Jakopo bijaše tkalac platna; imao je veliku radionicu u kojoj bijaše mnogo posla. Raniero je mislio da je otkrio, da se u Jakopovoj radionici među kudelju miješa konoplja, te nije to zadržao za se, nego je o tom govorio tu i tamo, po čitavom gradu. Napokon dopre to govorkanje i do ušiju Jakopovih, i on odluči da tome odmah učini kraj. Dao je od nekoliko drugih tkalaca ispitati svoj konac i tkanje, i oni su pronašli da je sve najfinija kudelja. Tek u jednom svežnju, koji je morao biti prodan izvan grada Firence, pronašli su neku malu primjesu. Tada reče Jakopo, da je tu prevaru bez njegova znanja i njegove volje morao izvršiti bilo koji od njegovih momaka. Međutim je on sam

uvidio da će mu biti teško tim ljudima tako dokazati, da to povjeruju. On je uvijek bio na glasu kao velik poštenjak, te ga je sada vrlo teško tištilo to, da mu je čast okaljana.

Ali se Raniero dičio time, što mu je uspjelo da raskrinka jednu prevaru, te se time hvalio i u prisutnosti Frančeskinoj.

Ona je osjećala veliku bol, a ujedno se veoma čudila kao i tada kad joj je ubio pticu. Dok je još na to mislila, pričini joj se najednom kao da gleda pred sobom svoju ljubav, a ta izgleda kao velik komad sjajne zlatne tkanine .Mogla je vidjeti, kako je ljubav velika i kako je sjajna. Ali iz jednoga ugla bijaše izrezan komadić tako da više nije bila tako velika i sjajna kao na početku.

Ali svejedno bila je tako malo oštećena, da je Frančeska mislila: — Ona će ipak još tako dugo izdržati, dok ja živim. Ona je tako velika, da je nikad ne može nestati.

I opet prođe neko vrijeme za kojega su ona i Raniero bili upravo tako sretni kao na početku.

Frančeska imala je brata koji se zvao Tadeo. On je bio na trgovačkom putovanju u Veneciji i tamo kupio haljine iz baršuna i svile. Kad se vratio kući odilazio je naokolo te se time hvalisao. Ali u Firenci ne bijaše običaj skupocjeno se odijevati, tako da je bilo mnogo ljudi koji su se tome izrugivali.

Jedne noći bijahu Tadeo i Raniero u jednoj krčmi. Tadeo je imao na sebi zelenu kabanicu, postavljenu krznom od samurovine i ljubičast kaput. Raniero ga je sada namamio da ispije toliko vina da je zaspao, a onda mu skine kabanicu te je objesi na jedno strašilo, što je stajalo na polju gdje je rastao kupus.

Kad je Frančeska to saznala, opet se ljutila na Raniera, i u isto vrijeme gledala je opet pred sobom onaj veliki komad zlatne tkanine, koji bijaše njezina ljubav, pa joj se pričinjalo da vidi kako postaje manji, jer mu Raniero reže komad po komad.

Zatim postane među njima opet na neko vrijeme sve dobro, ali Frančeska ne bijaše više tako sretna kao prije, jer je uvijek čekala, da će Raniero učiniti nešto, što bi moglo naškoditi njihovoj ljubavi.

I on nije dao da se dugo čeka na nj, jer nije mogao dugo biti miran. Htio je da ljudi neprestano o njemu govore i da hvale njegovu odvažnost i neustrašivost.

Na stolnoj crkvi koja je onda bila u Firenci te je bila mnogo manja nego sadašnja, visio je visoko gore na jednom tornju velik težak štit; njega je onamo objesio jedan od předa Frančeskinih. To je navodno bio najteži štit, koga je ikad itko u Firenci mogao da nosi, a čitav rod Ubertija bijaše ponosan na to, što je jedan od njihovih předa mogao da ga nosi, te da se s njime popne na toranj i tamo ga objesi.

Ali sada se popeo jednog dana Raniero gore do štita, objesio ga sebi na leđa te se s njime spustio dolje.

Kad je Frančeska to saznala, po prvi je put progovorila s Ranierom o onom što je muči, te ga je zamolila neka ne kuša na takav način ponizivati rod kojemu ona pripada. Raniero, koji je očekivao da će ga ona pohvaliti zbog njegova junaštva, veoma se razljuti. On reče da već dugo opaža da se ona ne raduje njegovim uspjesima nego da misli tek na svoj vlastiti rod. — Ja mislim na nešto drugo — reče Frančeska, — a to je moja ljubav. Ja ne znam kako će biti s njome, ako tako nastaviš.

Otad su se oni često rječkali, jer se pokazalo da Raniero gotovo uvijek čini upravo ono što je Frančeska najteže mogla podnositi.

U Ranierovoj radionici bijaše jedan kalfa koji je bio malen i hrom. Taj je momak ljubio Frančesku prije nego što se ona udala, te je također i iza njene udaje nastavio da je ljubi. Ranieru, koji je za to znao, svidjelo se da ga time draži, a osobito kad su sjedili za stolom. Napokon je došlo tako daleko da se taj čovjek, koji nije mogao podnijeti da mu se u prisutstvu Frančeskinu izrugiva, jedamput oborio na

Raniera te se s njime htio boriti. Ali se Raniero grohotom nasmije te ga gurne na stranu. Tada taj jadnik nije više htio živjeti, nego pođe te se objesi.

Kad se to dogodilo, bili su Raniero i Frančeska otprilike godinu dana vjenčani. Frančeski se još uvijek činilo da gleda svoju ljubav pred sobom kao sjajan komad tkanine, ali sa svih strana bijahu otkinuti veliki komadi tako da je bio jedva polovicu tako velik kao u početku.

Ona se veoma prestraši, kad je to vidjela, te pomisli: — Ako još godinu dana ostanem kod Raniera, on će razoriti moju ljubav. Biću upravo tako siromašna kaošto sam dosad bila bogata.

Tada odluči da će ostaviti Ranierovu kuću te poći k svojemu ocu i kod njega živjeti, zato da ne svane jedamput dan u koji će Raniera isto tako mrziti kao što ga sad ljubi.

Jakopo degli Uberti sjedio je za svojim stanom, a oko njega radili su svi njegovi pomoćnici, kad li je opazi kako dolazi. On reče da se sad zbilo ono što je već dugo očekivao, te joj nazva dobrodošlicu. Dao je da ljudi odmah prekinu posao, te im zapovjedi da se naoružaju i zatvore kuću.

Tada se Jakopo otputi k Ranieru. Zatekao ga je u njegovoj radionici. — Moja se kći danas vratila k meni te me zamolila da smije i opet živjeti pod mojim krovom — reče on svome zetu. — A sad očekujem da je nećeš siliti da se vrati natrag k tebi, prema obećanju koje si mi zadao.

Činilo se da Raniero to ne shvaća ozbiljno, nego je sasvim ravnodušno odgovorio: — I da nisam zadao obećanje, ne bih zahtijevao da dobijem natrag ženu koja neće da mi pripada.

On je znao kako ga Frančeska jako voli te reče sam sebi: — Prije nego nastupi večer, biće ona i opet kod mene.

Ali ona nije dolazila ni ovog, a ni slijedećeg dana.

Trećeg je dana Raniero izašao te je progonio nekoliko razbojnika, koji su već dugo vremena uznemirivali firentinske trgovce. Uspjelo mu je da ih svlada, te ih kao zarobljenike dopremi u Firencu.

Nekoliko je dana bio miran, sve dok je mogao biti siguran da je njegovo junaštvo poznato u cijelom gradu. Ali se nije dogodilo kako je on očekivao, te ni to nije dovelo Frančesku natrag k njemu.

Raniero bi sad bio najradije da je po zakonu i pravu prisili da se vrati k njemu, ali on je držao da to radi svoga obećanja ne može učiniti. Činilo mu se nemogućim da živi u istom gradu sa ženom koja ga je ostavila, i on otputuje iz Firence.

On postane najprije plaćenik, a doskora postane zapovjednikom jedne slobodne čete. Bijaše neprestano u ratu te je služio mnoge gospodare.

Zadobio je kao ratnik mnogo časti, kaošto je to uvijek očekivao. Car ga je učinio vitezom, te su ga stali brojiti među moćne ljude.

Prije nego što je ostavio Firencu položio je pred jednom svetom Bogorodičinom slikom u stolnoj crkvi zavjet, da će Presvetoj Djevici pokloniti ono najljepše i najotmenije što u svakom boju zaplijeni. Pred tom su se slikom viđali uvijek skupocjeni darovi koje je darovao Raniero.

Raniero je dakle znao da se za sva njegova junaštva zna u njegovu rodnom gradu. On se je veoma čudio što Frančeska degli Uberti ne dolazi natrag k njemu, iako zna za sve njegove uspjehe.

U to se doba propovijedalo za jednu krstašku vojnu za oslobođenje Svetoga groba, a Raniero uzme krst i pođe na Istok. Jer je jednom očekivao da će tamo zadobiti dvorove i zemlje da nad njima vlada te je mislio da će onda moći vršiti takova junaštva, da ga njegova žena i opet zavoli te se k njemu vrati.

II.

U noći iza onoga dana kad je bio osvojen Jerusalim, vladalo je u logoru križara pred gradom veliko veselje. Gotovo u svakom čadoru obdržavale su se gozbe, a smijeh i buka čula se daleko unaokolo.

Raniero di Ranieri sjedio je s nekoliko bojnih drugova kod vina, a kod njega je vladala veća raspuštenost nego igdje drugdje. Sluge bijahu jedva napunile čaše, kad li su one bile već opet prazne. Ali Raniero je i imao najviše uzroka da slavi veliku svečanost, jer je on toga dana zadobio veću čast nego ikad prije. Onoga jutra kad se jurišalo na grad, bio je uz Gotfrida Bouillonskog prvi koji se popeo na zidine, a navečer bio je za tu svoju hrabrost pred cijelom vojskom odlikovan.

Kad se svršilo pljačkanje i ubijanje te su križari u pokajničkim plaštevima s nezapaljenim svijećama u ruci ulazili u crkvu Svetoga groba, bilo mu je naime od Gotfrida javljeno da će on biti prvi koji će smjeti zapaliti svijeću na svetom plamenu koji gori pred Kristovim grobom. Ranieru se činilo da mu Gotfrid time želi pokazati da ga drži najhrabrijim u cijeloj vojsci. I on se vrlo radovao načinu kako biva nagrađen za svoja junaštva.

Kad se je spuštala noć, te su Raniero i njegovi gosti bili vrlo dobre volje, dođe jedan luđak i nekoliko glazbenika, koji su obilazili posvuda po taboru i sve razveseljivali svojim dosjetkama, u Ranierov tabor, a luđak zamoli za dopuštenje da smije ispripovjediti jednu zgodnu pustolovinu.

Raniero je znao da je taj luđak na glasu zbog velike veselosti te obeća da će slušati njegovu pripovijest.

— Dogodilo se jedamput — govorio je luđak, — da su Spasitelj i sveti Petar čitav jedan dan sjedili na najvišem tornju rajske kule te gledali dolje na zemlju. Oni su imali toliko toga gledati, da su jedva imali vremena da međusobno progovore riječ. Naš Gospod je cijelo vrijeme bio miran, ali sveti bi Petar sad od veselja zapljeskao u ruke, a sad opet odvratio glavu s gnušanjem. Sad bi se smješkao i klicao, a sad opet plakao i jaukao. Napokon, kad se dan svršavao, te se sumrak stao spuštati na raj, obrati se Spasitelj k svetome Petru i reče mu,

da sad mora sigurno biti veseo i zadovoljan. — A čime bih imao biti zadovoljan? — upita sveti Petar uzrujanim glasom. — Da — reče naš Gospod dobroćudno, — držao sam da ćeš s onim što si danas vidio biti zadovoljan. — Ali sveti Petar nije se dao smiriti. — Istina je — reče on, — da sam se već mnogu godinicu tužio na to da se Jerusalim nalazi u vlasti nevjernika, ali iza svega što se danas dogodilo, mislim da bi bilo moglo ostati isto tako kaošto je bilo.'

Raniero je sad shvatio da je luđak govorio o onom što se tokom toga dana dogodilo. On i ostali vitezovi počeli su sada slušati s većim zanimanjem nego u početku.

— Kad je sveti Petar to rekao — nastavi luđak bacivši lukav pogled na vitezove, — nagne se nad krunište tornja te pokaže dolje na zemlju. On pokaže našem Gospodu Bogu jedan grad koji se je dizao na jednoj velikoj osamljenoj klisuri što se uzdizala iz jedne brdske doline. — Vidiš li ove rpe mrtvaca? — reče on — i vidiš li krv koja teče po ulicama, i vidiš li gole nevoljne sužnjeve koji jauču u noćnoj zimi, i vidiš li zadimljena garišta? Činilo se da mu Gospod neće ništa odgovoriti, a sveti Petar nastavi svoje jadikovke. On reče da se je doduše često ljutio na taj grad, ali takovo zlo mu ipak nije želio, da u njem jednom izgleda tako. Tada napokon odgovori Gospod i pokuša da mu se usprotivi: ‚Ti ne možeš poreći da su kršćanski vitezovi s najvećom neustrašivošću položili na kocku svoj život', reče on.

Tu prekinu luđaka poklici odobravanja, ali on se požuri te nastavi:

— Ne, nemojte me smetati — molio je on. — Sad više ne znam gdje sam stao. Da, doista, upravo sam htio reći, da si je sveti Petar obrisao nekoliko suza koje su mu bile navrle na oči te mu priječile da vidi. ‚Nikad ne bih vjerovao, da će oni biti takove divlje zvijeri', reče on. ‚Ta oni su čitav dan pljač-

kali i ubijali. Ja nikako ne razumijem da si se ti mogao dati pribiti na križ, da si stekneš takove sljedbenike.'

Vitezovi su dobro prihvatili šalu. Oni su se počeli glasno i veselo smijati. — Što, luđače, zar se sveti Petar doista ljuti na nas? — usklikne jedan od njih.

— Budi sad miran i daj da čujemo je li nas naš Gospod uzeo u zaštitu! — upadne mu u riječ drugi.

— Ne, Gospod je ispočetka šutio — reče luđak. — On je još od starine znao: kad se sveti Petar onako pravo razbjesni, onda je uzaludan posao opirati mu se. On se i dalje uzrujavao i govorio, neka se Gospod Bog ne zauzima za njih, da su se napokon ipak sjetili u kakav su grad došli, te su bosonogi u pokajničkim haljinama pošli u crkvu. Ta pobožnost nije ni tako dugo trajala da bi se isplatilo o tom govoriti. A onda se još jednom nagne preko ograde te pokaže dolje na Jerusalim. On pokaže na tabor kršćana pred gradom. ‚Vidiš li kako tvoji vitezovi slave svoju pobjedu?' upita on. I naš je Gospod vidio da se posvuda po taboru održaju pijanke. Vitezovi i sluge sjede i gledaju sirijske plesačice. Pune čaše kruže oko stola, kockaju se za ratni plijen, i...

— Slušaju luđake koji pripovijedaju glupe pripovijesti — upadne mu u riječ Raniero. — Nije li i to bio velik grijeh?

Luđak se nasmije i namigne Ranieru kao da želi reći: No, čekaj samo, ja ću ti to već naplatiti.

— Ne, ne prekidajte me — umoli ih on ponovno, — siromašni luđak tako lako zaboravlja što je htio reći. Da, evo, sveti Petar upita Gospoda Boga vrlo oštrim glasom, misli li možda da mu taj narod čini veliku čast. Nato je naš Gospod morao svakako odgovoriti, da to ne misli. ‚Oni bijahu razbojnici i ubojice prije nego što su otišli od svojih domova', reče sveti Petar, ‚a razbojnici i ubojice su još i danas. Bio bi mogao dati isto tako da se taj pothvat uopće ne dogodi. Kod toga se ne može zbiti ništa dobro.'

— No, no, luđače! — reče Raniero strogim glasom.

Ali se činilo da luđak polaže u to neku čast da kuša kako daleko može poći, a da nitko ne skoči te ga izbaci napolje, pa zato neustrašivo nastavi

— Gospod nagne samo glavu, kao netko koji priznaje da je pravedno kažnjen. Ali gotovo u isti čas nagne se naglo naprijed te stane s još većom pozornošću nego prije gledati dolje. Tada i sveti Petar pogleda također dolje. — Što ti to gledaš? — upita on.

Luđak je sve to pripovijedao s vrlo živahnom igrom lica. Svi vitezovi vidjeli su pred sobom Spasitelja i svetoga Petra, te su bili radoznali što je to Gospod mogao ugledati.

— Gospod odgovori, da nije ništa osobito — reče luđak, — ali nikako nije prestajao da gleda dolje. Sveti Petar pogleda u smjeru pogledâ Gospoda, ali nije mogao naći ništa drugo nego da Bog sjedi i gleda u jedan veliki čador pred kojim je bilo nataknuto nekoliko saracenskih glava na dugačka koplja, i gdje je mnoštvo prekrasnih sagova, zlatnoga posuđa i skupocjena oružja, koje je bilo zaplijenjeno u svetom gradu ležalo na rpi. U tom čadoru bilo je upravo tako kao i svagdje drugdje u taboru. Sjedila je tu četa vitezova i praznila čaše. Jedina razlika je bila možda ta, da se tu još više bučilo i pijančevalo nego na bilo kojem drugom mjestu. Sveti Petar nije mogao razumjeti zašto je Gospod, kad je tamo gledao, bio tako raspoložen, da mu je veselje sijevalo iz očiju. Jedva je mogao vjerovati, da je toliko strogih i strašnih lica, koliko ih je tamo vidio, ikada gledao sakupljeno kod prostrta stola. A gazda te svečanosti, koji je sjedio na čelu, bijaše najgrozniji od sviju. Bijaše to čovjek sa otprilike trideset i pet godina, strašno velik, surova izgleda, crvena lica, što je bilo išarano brazgotinama i ožiljcima, tvrdih šaka i jaka, gromorna glasa.

Tu luđak zastane jedan čas kao da se boji nastaviti, ali Raniero i ostali veselili su se što čuju govo-

riti o sebi samima, te su se samo smijali njegovoj drskosti.

— Ti si drzovit momak — reče Raniero. — Ajde da vidimo kako će sve to svršiti.

Napokon — nastavi luđak, — reče Gospod Bog nekoliko riječi, iz kojih sveti Petar razabere što je zapravo uzrok njegovoj radosti. On upita svetoga Petra, vidi li krivo ili ima doista jedan od vitezova pokraj sebe upaljeno svijetlo.

Raniero se kod tih riječi trgne. Tek sada razljuti se na luđaka te ispruži ruku za jednom teškom čašom, da mu je baci u glavu. Ali se ipak svlada, da čuje hoće li momak govoriti njemu na čast ili na sramotu.

— Sveti Petar vidio je sada — pripovijedao je luđak, — da je čador doduše rasvijetljen bakljama, ali da jedan od vitezova ima doista kraj sebe postavljenu zapaljenu svijeću. Bijaše to debela velika svijeća, jedna od onakovih, koje su bile određene da gore čitav jedan dan i čitavu noć. Vitez, koji nije imao svijećnjaka u koji bi je mogao utaknuti, nagomilao je oko nje veliku rpu kamenja, da svijeća može stajati.

Društvo oko stola prasne kod tih riječi u glasan smijeh. Svi su pokazivali na jednu svijeću koja je stajala na stolu pokraj Raniera te izgledala upravo onako, kako ju je luđak opisao. Ali Ranieru udari krv u glavu, jer je to bila svijeća, koju je prije nekoliko sati bio smio zapaliti na Svetom grobu. On nije mogao podnijeti da je ugasi.

— Kad je sveti Petar vidio svijeću — reče luđak — postane mu svakako jasno, za što se je Gospod Bog toliko poveselio, ali u isti čas nije mogao propustiti, a da ga malo ne požali. ‚Tako', reče on ‚to je onaj vitez, koji je jutros iza gospodina Gotfrida Bouillonskog skočio na zidove te je navečer smio prije sviju drugih upaliti svoje svijetlo na Svetom grobu.' — ‚Tako je', reče Gospod Bog, ‚i kako vidiš, on još uvijek ima svoju svijeću zapaljenu.'

Luđak stane sada govoriti vrlo brzo, te je od časa do časa bacao po koji prikriveni pogled na Raniera. — Sveti Petar nije još uvijek mogao popustiti u tom, da Gospoda Boga malo ne sažaljeva. ‚Ne shvaćaš li ti, zašto njemu to svijetlo gori?' reče on. ‚Ti zacijelo misliš, da on misli na tvoju muku i tvoju smrt, kad u nju gleda; ali on ne misli ni na što drugo nego na slavu, koju je stekao kad ga je vojska priznala najhrabrijim iza Gotfrida Bouillonskoga.'

Kod tih riječi nasmiju se svi gosti Ranierovi, a Raniero sam bio je ljutit, ali se i on svladao te se također nasmijao. On je znao, da bi svima bilo smiješno, kad ne bi bio mogao podnijeti malo šale.

— Ali Gospod nije se složio sa svetim Petrom, reče luđak. ‚Ne vidiš li kako se brižno stara oko svijetla', upita on. ‚On drži ruku pred plamenom čim netko odgrne ulaz na čadoru, bojeći se, da bi je propuh mogao utrnuti, a osim toga ima mnogo posla i time, da tjera noćne leptire, koji lete unaokolo te prijete, da će ugasiti.'

Svi su se sve više od srca smijali, jer je ono što je luđak govorio bila živa istina. Ranieru je postajalo sve teže, da se svladava. Bijaše mu kao da ne može podnijeti, da netko sa svetim plamenom tjera šalu.

— Ali sveti Petar ipak još nije imao povjerenja — nastavi luđak. — On upita našeg Gospoda, poznaje li toga viteza. ‚To nije jedan od onih, koji ide često k misi i mnogo troši klecalo' reče on, ali Gospod Bog nije se dao odvratiti od svoga mišljenja. — Sveti Petre, sveti Petre, reče on svečano, upamti da će ovaj vitez ovdje odsad postati pobožniji nego Gotfrid. Otkud struji blagost i pobožnost, ako ne iz mog groba; ti ćeš vidjeti, da će Raniero di Ranieri pritjecati u pomoć udovicama i nevoljnim sužnjima. Ti ćeš vidjeti, kako će bolesnike i žalosne uzeti pod svoju zaštitu tako, kako sada zaštićuje sveti plamen.'

Na to zaori strašan smijeh. To se svima koji su poznavali Ranierovu volju i život činilo vrlo ša-

ljivim. Ali njemu samomu bijahu šala i smijeh sasvim nepodnosivi. On skoči te je htio luđaka izbiti. Kod tog udari tako jako o stol, koji nije bio ništa drugo nego vrata postavljena na stalke, tako da se stol zanjihao i svijetlo palo. Sad se pokazalo, koliko je Ranieru stalo do toga, da svijetlo zadrži goruće. On utiša svoju srdžbu, te podigne svijetlo da uzdrži plamen prije nego što se oborio na luđaka. Ali kad je bio sa svijetlom gotov, bijaše luđaka nestalo iz čadora, a Raniero uvidi da ne bi bilo vrijedno progoniti ga u noćnom mraku. — Ja ću ga sigurno već jedamput naći — reče on te opet sjedne.

Gosti oko stola međutim su se do sita nasmijali, a jedan od njih htio je nastaviti šalu te se obrati Ranieru. — Ali jedno je sigurno, Raniero, a to je to, da ti ovaj puta ne možeš Madoni u Firenci poslati najvrednije što si osvojio u boju — reče on.

Raniero ga upita zašto drži, da ovaj puta neće ostati vjeran svome starom običaju.

— Ni iz kojega drugog uzroka — reče vitez, — nego za to, jer je najvrednije što si osvojio ovaj plamen, koji si pred licem čitave vojske smio zapaliti u crkvi nad svetim grobom; a zacijelo ti neće biti moguće da njega pošalješ u Firencu?

I opet su se drugi vitezovi nasmijali, ali Raniero bijaše sada takove volje, da bi se bio pothvatio i najnemogućijega, samo da učini kraj smijehu. On stvori brzo odluku, prizove k sebi jednoga starog štitonošu te mu reče: — Spremi se na dug put, Giovanni. Sutra treba da s ovim svetim plamenom otputuješ u Firencu.

Ali štitonoša odmah odbije, da izvrši taj nalog. — To je nešto, za što ne mogu preuzeti odgovornost, reče on. — Kako bi bilo moguće odjahati u Firencu s jednim plamenom; ta on bi ugasnuo još prije nego što ostavim tabor.

Raniero pitao je sada jednoga od svojih ljudi za drugim, ali je od svih dobivao isti odgovor. Činilo se da oni ne shvaćaju ozbiljno njegov nalog.

Dakako da su se strani vitezovi, koji su bili njegovi gosti, smijali sve glasnije i veselije, što se jasnije pokazivalo, da nijedan od momaka Ranierovih neće izvršiti nalog. Raniero je zapadao u sve veće uzbuđenje, a napokon izgubi ustrpljivost te klikne: — Ali taj će plamen ipak biti donesen u Firencu, i budući da nitko drugi neće s njime odjahati, učiniću to sam.

— Razmisli dobro prije nego što tako obećaš — —reče jedan vitez. — Ti se time odmičeš od jedne kneževine.

— Ja vam prisižem, da ću taj plamen donijeti u Firencu — usklikne Raniero. — Ja ju učiniti ono, što nitko drugi nije htio prihvatiti.

Stari štitonoša se branio: — Ali gospodaru, za tebe je to sasvim druga stvar, ti možeš sa sobom povesti veliku pratnju, a mene si htio poslati samoga.

Ali Raniero bijaše sav izvan sebe, te nije promišljao, što govori. — I ja ću također putovati sam — reče on.

I time je Raniero postignuo svoj cilj. Svi u čadoru prestali su se smijati, sjedili su prestrašeno i buljili u njega.

— Zašto se više ne smijete? — upita Raniero. — Za hrabra čovjeka ne vrijedi taj pothvat više od djetinje igre.

III.

Slijedećeg jutra u osvit dana uzjahao je Raniero svoga konja. Imao je na sebi potpunu opremu, ali je preko nje prebacio grubi hodočasnički plašt, da mu se željezno odijelo ne ugrije previše od sunčanih zraka. Bio je oboružan mačem i buzdovanom, a jahao je na dobru konju. U ruci držao je upaljenu svijeću, a na sedlo je pričvrstio dva velika svežnja dugačkih voštanica, da mu plamen bez hrane ne pogine. Raniero jahao je polagano kroz prepunu ulicu, i dok je onuda jahao, bilo je sve dobro. Bijaše još rano,

da se magla, koja se podigla iz dubokih dolina oko Jerusalima, još nije bila razpršala, pa je Raniero jahao kroz bijelu noć. Čitav je tabor spavao, a Raniero je lako prošao pokraj straža. Nijedan od stražara nije ga zazvao, jer ga kroz gustu maglu nisu mogli vidjeti. Debela prašina nije dala da se čuju koraci konja.

Raniero izašao je doskora iz dohvata tabora, te je udario cestom, koja vodi u Jopu. Sad mu je put bio bolji, ali je poradi plamena jahao još uvijek polagano. U gustoj magli gorio je plamen slabo, crvenkastim drhtavim sjajem, i neprestano su dolazili veliki kukci, koji su lepetavim udaranjem krila srtali upravo u svijetlo. Raniero imao je time dosta posla, ali on bijaše dobre volje, te je još uvijek mislio, da zadatak koji si je postavio nije ni toliko težak, da ga ne bi moglo savladati dijete.

Ali se konj od polagana hoda umorio pa je nastavio trčati kasom. Tada je plamen počeo podrhtavati od zračne struje. Ništa nije koristilo da ga je Raniero kušao zaštititi rukom ili plaštem. Vidio je da ne manjka mnogo te bi se ugasio.

No on nije nikako imao volje da tako brzo odustane od svog pohvata. Ustavi konja te je neko vrijeme sjedio na njemu mirno i razmišljao. Napokon skoči s konja te pokuša da na nj naopačke uzjaše, tako te bi plamen svojim tijelom štitio od vjetra i promaje. Tako mu uspije da ga zadrži zapaljena, ali je sad opazio da će putovanje biti tegobnije nego što je on ispočetka mislio.

Kad je ostavio iza sebe brda što okružuju Jerusalim, nestane magle. Sad je jahao kroz najveću pustoš. Ne bijaše tu ni ljudi, ni kuća, ni zelena drveća, ni biljki, nego tek golih brda.

Tu napadnu Raniera razbojnici. Bijaše to raspuštena rulja što je slijedila bez dopuštenja vojsku, i živjela od krađe i grabeža. Oni su ležali u zasjedi iza jednoga brežuljka, a Raniero, koji je natraške

jahao, ugledao ih je tek onda kad su ga već bili opkolili i na nj trgnuli svoje mačeve.

Bilo je tu nekih dvanaest ljudi, izgledali su veoma bijedno i jahali su na jadnim konjima.

Raniero je odmah uvidio da mu neće biti teško da si prokrči put kroz tu rulju te odjaše odavde. Ali je shvaćao da se to ne može učiniti, a da ne odbaci od sebe svijeću. A on iza onih oholih riječi što ih je noćas bio izrekao nije htio tako lako odustati od svoje namjere.

On zato nije vidio nikakova drugog izlaza, nego da se sporazumije s razbojnicima. Reče da će njima zacijelo biti teško svladati njega koji je dobro oboružan i jaše na dobrom konju, samo ako se stane braniti. Ali budući da je zavjetom vezan, neće im se opirati nego da oni mogu bez borbe uzeti sve što žele, samo ako obećaju da mu neće ugasiti svijetlo.

Razbojnici računali su na oštru borbu. Ranierov ih je predlog veoma obradovao, te se oni odmah spreme da ga opljačkaju. Oduzmu mu opremu i konja, oružje i novce. Jedino što su mu ostavili bijaše velik plašt i ona dva svežnja svijeća. I oni su održali pošteno svoje obećanje da mu neće ugasiti planem.

Jedan od njih bijaše se uspeo na Ranierova konja. Kad je opazio kako je konj dobar, činilo se da mu se je vitez sažalio. On mu doviknu: — Gledaj, ni mi nećemo biti previše okrutni prema čovjeku kršćaninu. Evo tebi moj stari konj, da na njem jašeš.

Bijaše to bijedno kljuse koje se pomicalo ukočeno i tvrdo kao da je iz drveta.

Kad je razbojnika napokon nestalo, te je Raniero odlučio da se uspne na tu jadnu kljusinu, reče samom sebi: — Mene je jamačno ovaj sveti plamen začarao. Poradi njega jašem sada svojim putem kao kakav ludi prosjak.

On je uviđao da bi bilo najpametnije da se vrati, jer se pothvat doista nije dao izvesti. Ali je njega

spopala tako jaka želja da ga izvrši da nije mogao odoljeti čežnji, da ne ustraje.

On je dakle pošao dalje. Još je uvijek gledao oko sebe one iste gole, svijetložute visine. Iza nekog vremena projaše pokraj jednoga mladog pastira koji je pasao četiri ovce. Kad je Raniero vidio kako te životinje pasu po pustom tlu, upita sam sebe, jedu li one zemlju.

Taj je pastir zacijelo prije imao veliko stado koje su mu križari bili oteli. Kad je sad vidio gdje jaše prema njemu jedan osamljeni kršćanin, htio je da mu učini sve zlo što je samo mogao. On se obori na nj te udari štapom ravno po njegovu plamenu. Raniera je sveti plamen tako privlačio da se nije mogao obraniti ni od pastira. On samo privuče k sebi svijetlo, da ga zaštiti. Pastir još nekoliko puta udari po njemu, ali tada ostane zapanjen stajati te prestane udarati. On opazi kako se zapalio Ranierov plašt, ali Raniero nije činio ništa da uguši vatru, dogod je njegova svijeća bila u pogibli. Na pastiru se vidjelo da se stidi. On je dugo išao za Ranierom, a na jednom mjestu gdje je vodio vrlo uzak put između dva ponora, pristupi k njemu te mu povede konja.

Raniero se nasmiješi i pomisli da ga pastir zacijelo drže svetim čovjekom, koji vrši pokoru.

Predveče počeli su Ranieru dolaziti ususret ljudi. Vijest se naime o padu Jerusalima već kroz noć proširila uz obalu, pa se mnoštvo ljudi odmah spremilo da ode tamo. Bijahu to hodočasnici koji su već mnogo godina čekali da uđu u Jerusalim, bijahu tu i čete poslane iza vojske, a pred svim tim bijahu trgovci koji su hitjeli tamo s kolima punim živeža.

Kad su te skupine sastale Raniera koji je jahao natraške s upaljenom svijećom u ruci klicali su: — Luđak! Luđak!

Većina njih bili su Talijani, te je Raniero čuo kako na njegovom rođenom jeziku viču: pazzo, pazzo! što znači: luđak, luđak!

Raniero koji se je čitav dan znao tako dobro svladavati, razdraži se veoma na te povike koji su se neprestano ponavljali. Najednom skoči s konja te počne sa svoje obadvije šake tući one koji su vikali. Kad su ljudi opazili, kako su teški ti udarci koji padaju, započnu svi bježati te se on doskora našao sam na putu.

Sad se Raniero opet sabere. — Doista, imali su pravo kad su me nazvali luđakom — reče on ogledavajući se za svijetlom, jer nije znao što je s njime učinio. Napokon vidi da se s puta otkotrljalo u jedan jarak. Plamen bijaše se ugasio, ali on opazi kako tinja vatra na jednom suhom busenu trave tik uz svijeću, te shvati da ga sreća nije ostavila, jer je svijeća zacijelo upalila travu prije nego što se ugasila.

— To bi bio lako postao žalostan svršetak velikih muka — pomisli on dok je pripaljivao svijeću, te se opet uzdigne na sedlo. Osjećao se veoma potištenim. Sad mu se već nije činilo tako vjerojatnim, da će njegovo putovanje uspjeti.

Predvečer stigne Raniero u Ramle te odjaše tamo k jednoj kući gdje su se običavale svraćati preko noći karavane. Bijaše to veliko natkrito dvorište. Naokolo bijahu mali obori, kamo su putnici mogli sklanjati svoje konje. Nije tu bilo soba, nego su ljudi spavali pokraj životinja.

Bilo je tu već veliko mnoštvo ljudi, ali gazda ipak nađe mjesta za Raniera i njegova konja. On također dade konju i jahaču hrane.

Kad Raniero opazi kako dobro s njime postupaju, pomisli: Ja gotovo počinjem vjerovati da su mi razbojnici iskazali uslugu kad su mi oteli opremu i konja. Zacijelo ću sa svojim teretom proći lakše kroz zemlju, ako me budu držali luđakom.

Kad je Raniero odveo konja u obor, sjedne na rpu slame te zadrži svijeću u rukama. Njegova je namjera bila da ne spava nego da probdije cijelu noć.

Ali čim je Raniero sjeo, kad li je već i zadrijemao.

Bio je strašno umoran, te se u snu ispružio kolikogod je bio dug, pa je prospavao sve do jutra.
Kad se probudio, nije vidio ni plamena ni svijeće. Tražio je po slami, ali je nije nalazio nigdje.
Netko ju je sigurno uzeo i utrnuo — reče on. I on pokuša da misli kako se raduje što se je sve svršilo, te ne mora dalje izvršivati nemogući pothvat.
Ali dok je tako mislio, osjećao je ujedno i neku unutarnju prazninu i žalost. Bijaše mu kao da nikad nije jače želio da mu pothvat uspije nego upravo sada.
On izvede konja iz obora, očeše ga, te postavi na nj sedlo.
Kad je bio gotov, dođe gazda kojemu je to sklonište pripadalo, s upaljenom svijećom prema njemu. On mu reče franačkim jezikom: Morao sam ti jučer kad si zaspao uzeti tvoje svijetlo, ali evo ti ga opet natrag.
Raniero nije dao da on što opazi, nego reče sasvim mirno: — Bilo je vrlo razborito od tebe što si ga utrnuo.
— Ja ga nisam utrnuo — reče čovjek. — Vidio sam da je bilo upaljeno kad si došao, te sam mislio da je važno za te da ono i nadalje gori. Kad vidiš koliko se smanjilo, razumjećeš da je gorjelo cijelu noć.
Raniero je sjao od veselja. On veoma pohvali gazdu te najbolje volje odjaše dalje.

IV.

Kad je Raniero otputovao iz Jerusalima, htio je poći morskim putem od Jope do Italije. Ali je on svoj naum promijenio kad su mu razbojnici oteli novce, te je odlučio putovati kopnom.
Bio je to dugačak put. On pođe od Jope na sjever uz sirijsku obalu. Tada je put kretao prema zapadu, uzduž Maloazijskog poluotoka, onda opet na sjever sve gore do Carigrada. A otud imao je još dobrani komad puta do Firence.

Za cijelo to vrijeme živio je Raniero od pobožne milostinje. Najčešće su hodočasnici koji su sada u velikim rpama polazili u Jerusalim dijelili s njime svoj hljeb.
Premda je Raniero gotovo uvijek jahao, nijesu mu dani bili ni dugočasni ni jednolični. On je cijelo vrijeme morao čuvati sveti plamen, te poradi njega nije mogao nikada biti miran. Trebao je samo da dođe kakav vjetar, tek jedna kap kiše, i njega bi bilo nestalo.
Dok je Raniero jahao samotnim putevima i mislio samo na to, da plamen uzdrži na životu, došlo mu je na pamet, da je već jednom prije nešto slično doživio. On je već jedanput prije vidio, kako jedan čovjek bdije nad nečim, što je upravo tako osjetljivo kao plamen.
To mu se ispočetka tek nejasno javljalo, tako da nije pravo znao, je li to bilo nešto o čem je tek sanjao.
Ali dok je osamljen putovao kroz zemlju, dođe mu na pamet misao, da je nešto takovo slično sam doživio.
— Čini mi se, da za čitavoga svog života nisam ni o čem drugom slušao — reče on.
Jedne večeri ujaše Raniero u neki grad. Mračilo se, a žene su stajale na vratima i izgledale svoje muževe. Tada je ugledao Raniero jednu, koja je bila visoka i vitka i imala ozbiljne oči. Ona ga je sjećala na Frančesku degli Uberti.
U isti čas Ranieru je bilo jasno o čemu je razmišljao. On je mislio, da je za Frančesku njezina ljubav bila zacijelo kao neki plamen, koji je htjela uzdržati zapaljen i za koji se neprestano bojala, da će ga Raniero ugasiti. On se je čudio tim mislima, ali sve više je dolazio do uvjerenja da je upravo tako. Po prvi je puta počeo shvaćati, zašto ga je Frančeska ostavila, i da je junačkim djelima ne može zadobiti natrag.

*

Ranierov put se je vrlo otegnuo. Nije bio najmanji uzrok tome taj, što ga nije mogao nastavljati, kad je vrijeme bilo nepovoljno. Tada bi sjedio u seraju za karavane i bdio nad svojim plamenom. Takovi su dani bili vrlo mučni.

Jednoga dana kad je Raniero jašio preko brda Libanona, vidio je kako se navlače olujni oblaci. On se nalazio visoko gore iznad strašnih gudura i ponora, daleko od svih stanova. Napokon opazi na vršku jedne klisure jedan saracenski svetački grob. Bijaše to mala četverouglasta građevina sa nasvođenim krovom. Činilo mu se najboljim, da se tamo zakloni.

Čim je Raniero ušao unutra, nastane snijежna vijavica, koja je trajala dva dana. Ujedno nastane takova zima, da mu nije manjkalo mnogo, te bi se bio smrznuo.

Raniero je znao, da vani na brdu imade dosta granja i suvaraka, te bi lako za nj bilo, da skupi goriva za vatru. Ali on je držao plamen, koji je nosio tako svetim, te nije njime htio zapaliti ništa drugo nego svijetla na žrtveniku svete Djevice.

Nevrijeme postajalo je sve žešće. Napokon začuje on jaku grmljavinu i ugleda bljesak. I strijela udari u brdo tik pokraj groba, te zapali jedno drvo. I tako je Raniero imao plamen, a da nije trebao dirnuti svetu vatru.

*

Kad je Raniero prolazio kroz jedan pusti dio gorovite Cilicije, svijetlo mu se naginjalo kraju. Svežnjevi svijeća, koje je bio donio sa sobom iz Jerusalima, bili su već davno potrošeni, ali si je on ipak znao pomoći, jer je na čitavom putu bilo kršćanskih općina, gdje si je mogao isprositi nove svijeće.

Ali sad se njegova zaliha približavala kraju, a on je mislio, da će to biti i kraj njegova puta.

Kad je svijeća tako daleko dogorjela, da mu je pla-

men opržio ruku, skoči on s konja, nakupi suvaraka i suhe trave i to zapali zadnjim ostatkom plamena. Ali na brdu nije se nalazilo mnogo, što bi moglo gorjeti, te je vatra morala doskora utrnuti.

Dok je Raniero tako sjedio, te se žalostio, da sveti plamen mora poginuti začuje s puta pjevanje, a procesija hodočasnika dolazila je putem sa svijećama u ruci. Oni bijahu na putu prema jednoj spilji u kojoj je živio neki sveti čovjek, a Raniero im se priključi. Među njima se nalazila također jedna žena, koja je bila stara i vrlo je teško hodala, a Raniero joj pomogne i odvuče gore na brdo.

Kad mu je zatim zahvalila, dade joj on znak, neka mu pokloni svoju svijeću i ona to učini, a i mnogi drugi poklone mu svijeće, koje su nosili.

On utrne svijeće, te pojuri niz brdo i zapali jednu od njih na posljednjem žaru vatre, koju je bio upalio svetim plamenom.

* * *

Jednom o podne bijaše vrlo vruće, i Raniero je legao u grmlje da spava. Spavao je duboko, a svijeća stajala je pokraj njega između nekoliko kamena. Ali kad je Raniero neko vrijeme spavao, počela je padati kiša, i ona je potrajala dosta dugo, a da se on nije probudio. Kad se napokon pregnuo iza sna, bilo je tlo oko njega mokro, i on se jedva usudio, da pogleda prema svijetlu od straha da se nije ugasilo.

Ali svijetlo gorjelo je tiho i mirno usred kiše, a Raniero je vidio, da to dolazi odatle što dvije male ptičice lete oko plamena i lepršaju. One su se držale kljunovima, te su raskrilile krila i tako su sveti plamen očuvale pred kišom.

Raniero skine odmah svoju kukuljicu i objesi je iznad svijetla. Tada ispruži ruku za malim ptičicama, jer ga je podišla želja da ih pomiluje. I evo nijedna od njih nije od njega odletjela, nego ih je mogao uhvatiti.

Raniero se vrlo čudio, da se ptičice njega ništa

ne boje, ali on je mislio, da je to zato, jer znadu, da ne ima nikakovih drugih misli, nego da zaštiti ono što treba zaštite, te se zato ne boje.

* * *

Raniero jahao je u blizini Nikeje. Tada susretne nekoliko istočnjačkih vitezova koji su vodili jednu zaštitnu četu u svetu zemlju. U toj se četi nalazio i Robert Taillefer, koji bijaše putujući vitez i trubadur.

Raniero im se približavao u svojoj olinjaloj kabanici sa svijećom u ruci, a ratnici počeli su kao obično vikati: — Luđak, luđak! — Ali im Robert naloži neka šute te progovori jahaču:

— Jesi li dugo tako putovao? — upita ga on.

— Dojahao sam ovako iz Jerusalima — odgovori Raniero.

— Nije li ti se svijetlo putem često ugasnulo?

— Na mojoj svijeći gori još isti plamen kao onda kad sam izao iz Jerusalima — reče Raniero.

Tada mu reče Robert Taillefer: — I ja sam jedan od onih što nose jedan plamen te bih htio da i on može vječno gorjeti. Ali možda možeš ti, koji svoje svijetlo nosiš upaljeno čak od Jerusalima, meni reći što da radim da ono ne ugasne.

Tada odvrati Raniero: — Gospodine, to je težak pothvat, iako se čini vrlo neznatnim. Ja vam doista ne bih svjetovao da se toga prihvatite. Jer taj mali plamen zahtijeva od vas da sasvim prestanete na nešto drugo misliti. On vam ne dopušta da imate ljubaznicu, ako ste takovim stvarima skloni, a za volju toga plamena ne smijete se usuditi ni da sjednete za veseo stol! Vi ne smijete na pameti imati ništa drugo nego upravo taj plamen, i nikakovo drugo veselje ne smije ovladati vama. Ali ono, zašto vas odgovaram od toga da se uputite na taj put, koji sam ja sad pokušao učiniti je to, što nijednog časa ne možete biti sigurni. Iz kolikogod ste pogibli spasli

svoj plamen, ipak ne smijete nijednog časa misliti da ste sigurni, nego morate biti spremni na to da će vam slijedećeg časa biti ugrabljen.

Ali Robert Taillefer zabaci oholo glavu i reče:
— Ono što si ti učinio za svoj plamen, znaću učiniti i ja za svoj.

* * *

Raniero bijaše došao u Italiju. Jahao je jednoga dana samotnim putevima preko brda. Tada dohrli za njim jedna žena te ga zamoli za oganj s njegove svijeće. — Kod mene je vatra utrnula — reče ona. — Moja djeca gladuju. Posudi mi vatre da mogu ugrijati svoju peć i ispeći im hljeb.

Ona ispruži ruku za svijećom, ali joj je Raniero izmakne, jer nije htio dopustiti da se išto drugo na tom plamenu zapali osim svijeća pod slikom svete Djevice.

Tada mu reče žena: — Daj mi vatre, hodočasniče, jer je život moje djece plamen, za koji mi je naloženo da ga sačuvam upaljena. — I za volju tih riječi dopusti joj Raniero da stijenj svoje svjetiljke upali na njegovu plamenu.

Nekoliko sati iza toga ujaše Raniero u jedno selo. Ležalo je visoko gore na brdu, tako da je tamo vladala oštra studen. Na putu stajao je mlad seljak i gledao siromašnog čovjeka koji je dolazio jašući u olinjalu kaputu. Brzo skine kratku kabanicu koju je nosio i dobaci je jahaču. Ali kabanica padne upravo na svijetlo te ugasi plamen.

Uto se sjeti Raniero žene koja je od njega posudila vatru. Vrati se natrag k njoj te upali svoju svijeću i opet na svetoj vatri.

Kad je htio odjahati dalje, reče joj: — Ti veliš da je plamen koji ti moraš čuvati, život tvoje djece. Možeš li mi reći kakovo ime nosi ovaj plamen koji donosim iz tako daleka?

— Gdje je taj plamen upaljen? upita žena.

— Upaljen je na Kristovu grobu.

SADRŽAJ

SABRANA DJELA VLADIMIRA NAZORA

		Broš.	Vez.
		Dinara	
I.	Tri pripovijetke iz dječjeg doma	15.—	28.—
II.	Sinovi mora	15.—	28.—
III.	Priča o kralju Albusu	15.—	28.—
IV.	Na ostrvu žeđi	15.—	28.—
	Sve četiri sveske uvezane u jednu knjigu		75.—
V.	Slavuj i cvrčak	15.—	28.—
VI.	Oni s onkraj mora	15.—	28.—
VII.	Mladost, sunce i ljubav	15.—	28.—
VIII.	Slavenske legende	20.—	33.—
	Sve četiri sveske uvezane u jednu knjigu		75.—
IX.	Šarko	50.—	65.—
X.	Istarski gradovi	15.—	28.—
XI.	Pjesme moje mladosti	35.—	48.—
XII.	Istarski bolovi	25.—	38.—
XIII.	Kao između dva sna	15.—	28.—
XIV.	Pjesme o seki siromaštini	15.—	28.—
XV.	Pod bremenom ljubavi	15.—	28.—

ILUSTROVANA OMLADINSKA BIBLIOTEKA

		Broš.	Vez.
		Dinara	
I.	**Sienkiewicz:** U pustinji i prašumi	50.—	65.—
II-III.	**Verne:** Carev glasnik I-II po	50.—	65.—
IV-V.	**Wallace:** Ben Hur I-II po	50.—	65.—
VI.	**Hauff:** Ledeno srce	35.—	50.—
VII.	**Marryatt:** Ukleti Holandez	30.—	45.—
VIII.	**Franklin-Nansen-Peary:** Na krajnjem sjeveru	35.—	50.—
IX.	**Amundsen-Scott:** Na ledenom jugu	35.—	50.—
X.	**Andersen:** Priča s jytlandskih prudova	35.—	50.—
XI.	**Cooper:** Posljednji Mohikanac	50.—	65.—
XII.	**Nazor:** Šarko	50.—	65.—
XIII.	**Andersen:** Labuđe gnijezdo	35.—	50.—
XIV.	**Defoe:** Robinzon Kruzoe	35.—	50.—
XV.	**Lagerlöf:** Legende o Kristu	45.—	60.—
XVI.	**Mérimeé:** Colomba	35.—	50.—
XVII.	**Nazor:** Istarski bolovi	35.—	50.—

KNJIGE ZA DJECU

	Vez.
	Dinara
Hauff: Spesartska šuma	10.—
» Čudesni talir	6.—
» Saidova sudbina	8.—
» Stenfolska spilja	6.—
» Mužić Staklar	6.—
Lagerlöf: Dvije priče	10.—
» Zdenac mudraca	10.—
» Marama sv. Veronike	12.—
» Crvendać	15.—
» Bijeg u Egipat	10.—